

Nr 43

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. jämte motioner.

Propositionerna

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 11, punkten C 2) föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1971/72 beräkna ett förslagsanslag av 103 000 000 kr. har Kungl. Maj:t i propositionen nr 116 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 30 april 1971 föreslagit riksdagen att

dels antaga förslagen till

1) lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.,

2) lag om ändring i förordningen (1967: 340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område,

3) förordning om ändring i tulltaxan (1968: 25),

dels

4) godkänna de i propositionen förordade grunderna för reglering av priser m. m. på vissa jordbruksprodukter för tiden den 1 juli 1971—den 30 juni 1974,

5) medge att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, statens jordbruksnämnd, får vidta de åtgärder som behövs för att genomföra prisregleringen under regleringsåret 1971/72,

6) godkänna vad i propositionen föreslagits om användningen av införselavgiftsmedel, som inflyter under regleringsåret 1971/72, och av andra i samband med jordbruksregleringen inflytande avgiftsmedel,

7) godkänna de förslag som lagts fram i propositionen rörande användningen av införselavgiftsmedel, som inflyter eller har influtit under regleringsåret 1970/71 eller tidigare regleringsår och av andra i samband med jordbruksregleringen under samma regleringsår influtna eller inflytande avgiftsmedel,

8) medge att återbetalningstiden för den rörliga kredit om högst 50 milj. kr. som i riksgäldskontoret står till förfogande för Svensk kött-handel, ekonomisk förening, får förlängas till den 1 juli 1978,

9) godkänna vad i propositionen förordats angående ersättningen till jordbruket för dess förluster till följd av prisstoppet,

10) meddela regleringsföreningen Stärkelse- och bränneriintressenter tillstånd att överta betalningsansvaret för ett lån på ca 2,3 milj. kr.,

11) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1971/72 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 103 000 000 kr.

Det huvudsakliga innehållet i prop. 1971: 116

I anslutning till förslag som statens jordbruksnämnd avgett efter överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen föreslås höjningar av gränsskyddet för jordbruksprodukter vilka tillsammans med ökat ianspråktagande av införselavgiftsmedel för att begränsa prishöjningarna för konsumenterna kan beräknas möjliggöra en inkomstförstärkning för jordbruket med 637 milj. kr. successivt under treårsperioden den 1 juli 1971—den 30 juni 1974. Ändringarna av gränsskyddet skall ske den 1 juli vart och ett av åren 1971—1973 och beräknas motsvara inkomstförstärkningar med ca 362, 134 resp. 55 milj. kr. Vidare föreslås att Kungl. Maj:t eller efter bemyndigande statens jordbruksnämnd skall få besluta om ytterligare justeringar i prissättningen av jordbruksprodukter under treårsperioden om utvecklingen av den allmänna prisnivån ger anledning därtill.

Författningsförslagen

De vid propositionen fogade författningsförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.

Härigenom förordnas, att 7, 13 och 16 §§ förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Utan tillstånd av kontrollmyndigheten må ej saluhållas eller försäljas vara, som avses i 2 §, eller fodermedel försatt med annat specialämne än vitaminer.

Utan tillstånd av kontrollmyndigheten må ej saluhållas, försäljas eller till riket införas vara, som avses i 2 §, eller fodermedel försatt med annat specialämne än vitaminer.

Nuvurande lydelse

Föreslagen lydelse

Utan hinder av bestämmelsen i första stycket om införsel får vara transiteras eller på annat sätt befordras under tullverkets kontroll eller läggas upp i frihamn eller på tullager.

Vid meddelande av tillstånd som avses i första stycket må kontrollmyndigheten föreskriva villkor som skola gälla för tillståndets åtnjutande.

13 §¹

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att lämna uppgift som avses i 5 §,
2. lämnar oriktig uppgift i fall som avses i 5 §, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken,
3. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 6 eller 8 § eller mot förbudet i 7 § första stycket eller villkor som avses i 7 § andra stycket,
3. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 6 eller 8 § eller mot förbudet i 7 § första stycket att saluhålla eller försälja vara eller fodermedel eller mot villkor som avses i 7 § tredje stycket,
4. underlåter att göra anmälan enligt 4 § eller att föra anteckningar eller lämna uppgifter enligt föreskrift som meddelats med stöd av 10 §,
5. lämnar oriktig anmälan i fall som avses i 4 § eller, i fall som avses i 10 §, för oriktiga anteckningar eller lämnar oriktiga uppgifter, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken,
6. bryter mot 9 § eller vägrar att lämna biträde enligt 11 §.

Om ansvar för den som i strid mot förbudet i 7 § första stycket eller mot villkor som meddelats enligt 7 § tredje stycket inför vara eller fodermedel och för försök därtill finnas bestämmelser i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

16 §¹

Allmänt åtal för brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 5 eller 6 § eller 7 § andra stycket får väckas endast efter anmälan av kontrollmyndigheten.

Allmänt åtal för brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 5 eller 6 § eller, utom i fråga om införsel, 7 § tredje stycket får väckas endast efter anmälan av kontrollmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971.

¹ Senaste lydelse 1969: 665.

†1 Riksdagen 1971. 16 saml. Nr 43

2 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1967: 340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område

Härigenom förordnas, att 7 och 10 §§ förordningen (1967: 340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Tillverkare eller, i fall som avses nedan under a, innehavare av slakteri eller köttbesiktningsbyrå erlägger avgift för

a) kött av häst, nötkreatur, tamsvin och får, när köttet blivit godkänt vid köttbesiktning enligt lagen den 20 mars 1959 (nr 99) om köttbesiktning m. m. (slaktdjursavgift),

b) mjölk som användes av mjölkproducent vid tillverkning av smör eller ost för försäljning,

c) mjölk och grädde som användes i mejeri för tillverkning av annan vara än grädde, smör eller ost,

ost, torrmjölk och kondenserad mjölk, som tillverkats i mejeri, margarinost som ej tillverkats i mejeri,

d) smör och smörliknande vara med minst 70 viktprocent mjölkfett men utan annat fett, vilka användes för tillverkning av grädde, ersättningsmedel för grädde eller produkt för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde, om varan ej skall förbrukas i tillverkarens hushåll,

e) vete och råg som användes för tillverkning av mjöl, gryn, flingor eller liknande produkt,

f) majs och maniokrot eller ämne som innehåller majs eller maniokrot samt annan väsentligen lika stärkelserik vara, som användes vid tillverkning av stärkelse eller stärkelseprodukt,

g) *potatisstärkelse och annan stärkelseprodukt av potatis, vilka tillverkas för annat ändamål än förbrukning i eget hushåll, eller brännvin av potatis,*

h) fett, fet olja och fettsyra som erhålles ur fisk eller havsdäggdjur eller ur fettråvara, hänförlig till tulltaxenummer 12.01, 12.02 och 21.03 (fettvaruavgift),

i) oljekraftfoder som för försäljning tillverkas i samband med att olja utvinnes ur frön och frukter,

j) produkt, härrörande från sojaböner och hänförlig till tulltaxenummer 19.02 eller 23.04,

k) produkt, hänförlig till tulltaxenr 21.07 D, som tillverkas för försäljning, med undantag av sådant vid tillverkning av bakverk använt slag av beredning som innehåller minst 10 viktprocent fett.

¹ Senaste lydelse 1969: 373.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Avgift erlägges vid omsättning av

a) mjölkproducent för mjölk, grädde och ost som han levererar till annan än mejeri eller företagare som handlar med mjölk eller mejeriprodukter,

b) mejeri för mjölk, grädde, ost, tormjölk och kondenserad mjölk, som ej levereras till annat mejeri,

c) annan tillverkare än mejeri för margarinost,

d) annan företagare som handlar med mjölk eller mejeriprodukter än mejeri för mjölk, grädde och ost som mjölkproducent levererat,

e) *potatisproducent för potatis som han levererar till bränneri eller stärkelsefabrik.*

Den som odlar potatis på en sammanlagd åkerareal av minst 0,5 hektar erlägger avgift för potatisen i förhållande till den odlade arealen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971.

3 Förslag till

Förordning om ändring i tulltaxan (1968: 25)¹

Häri genom förordnas, att tulltaxenummer 19.03 tulltaxan (1968: 25) skall ha nedan angivna lydelse. Till följd härav kommer 19 kap. tulltaxan att ha följande lydelse från och med den dag då denna förordning träder i kraft.

19 kap. Varor av spannmål, mjöl eller stärkelse; bakverk²

Anmärkningar

1. Detta kapitel omfattar icke:

a) näringsmedel av de slag, som avses i nr 19.02, men innehållande minst 50 viktprocent kakao (nr 18.06);

b) varor av mjöl eller stärkelse (käs o. d.), särskilt beredda till fodermedel (nr 23.07);

c) farmaceutiska produkter (30 kap).

2. Med *mjöl* avses i detta kapitel förutom mjöl av spannmål även mjöl av frukter eller köksväxter.

19.01 Maltextrakt	15 %
19.02 Näringsmedel (för barn, för dietiskt bruk eller för matlagningsändamål), beredda av mjöl, stärkelse el-	

¹ Tulltaxan omtryckt 1970: 629.

² Senaste lydelse 1970: 629.

	ler maltextrakt, även med tillsats av kakao till mindre än 50 viktprocent:	
	A. produkter av sojammjöl eller till nr 11.05 hänförligt mjöl av potatis	fri
	B. andra slag:	
	1. produkter för beredning av bakverk .. 100 kg	80: —
	2. andra	20 %
19.03	Makaroner, spagetti och liknande produkter 100 kg	85: —
19.04	Gryn och flingor, framställda av tapioka-, sago-, potatis- eller annan stärkelse	fri
19.05	Majsflingor, s. k. rostat ris och liknande varor, framställda genom svällning eller rostning av spannmål eller produkter av spannmål	10 %
19.06	Nattvardsbröd, oblatkapslar för farmaceutiskt bruk, sigilloblater och liknande varor av mjöl eller stärkelse	fri
19.07	Matbröd, skeppsskorpor och andra enklare bakverk utan tillsats av socker, honung, ägg, fett, ost eller frukt:	
	A. flatbröd	12 %
	B. andra slag	20 %
19.08	Bakverk, ej hänförliga till nr 19.07, även innehållande kakao (oavsett mängden):	
	A. biscuits och wafers	6 %
	B. andra slag	20 %

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1971.

Motionerna m. m.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels den vid riksdagens början väckta motionen 1971: 69 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen måtte avsluta

1. att medel ställs till lantbrukshögskolans förfogande för en fortsatt kontinuerlig prövning av utländskt växtmaterial lämpat för norra Norrland,

2. att möjligheterna för en gemensam sortprövning och sortmarknad för Nordkalotten snarast utredes,

dels de i anledning av propositionen 1971: 116 väckta motionerna

1. 1971: 1481 av herr Hedin m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t i sina direktiv till lantbruksstyrelsen att utreda och lägga fram förslag till ändringar i rationaliseringsstödet måtte beakta vad i motionen anförts,

2. 1971: 1482 av herrar Jonasson och Persson i Heden (båda c), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 116

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den aviserade översynen av rationaliseringsstödet till jordbruket inriktas på att sådant stöd skall utgå till mindre jordbruk inte endast "övergångsvis" utan även på längre sikt,

3. 1971: 1485 av herr Börjesson i Glömminge (c) vari hemstälts att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 116 beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att en utredning tillsätts med uppgift att framlägga förslag till införande av ett system med betald semester för jordbrukare,

4. 1971: 1486 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk), vari hemstälts

att riksdagen avslår proposition nr 116 och hemställer om nytt förslag till reglering av priserna på jordbruksprodukter grundat på konsumentdelegationens beräkningar,

att riksdagen i skrivelse till regeringen begär undersökningar om distributionskostnaderna för livsmedel och förslag om hur dessa skall nedbringas,

att riksdagen i skrivelse till regeringen begär utredning om övergång till en lågprislinje för jordbruksprodukter,

5. 1971: 1487 av herr Oskarson (m) vari hemstälts att riksdagen vid behandling av proposition nr 116 måtte besluta att införselavgift skall utgå vid import av s. k. fodermjölkspulver.

Till utskottet har i anledning av propositionen inkommit skrivelse från Föreningen Svenska margarintillverkare och i anledning av motionen 1971: 69 skrivelse från Sveriges utsädesförening.

Utskottet

I föreliggande proposition läggs bl. a. fram förslag rörande utformningen av prisregleringen för jordbrukets produkter med undantag för socker och sockerbeter för tiden efter den 30 juni 1971. Kungl. Maj:ts förslag överensstämmer med vad som förordats av statens jordbruksnämnd efter överläggningar med konsumentdelegationen och jordbrukets förhandlingsdelegation. Med hänsyn främst till förhållandena inom mjölkproduktionen föreslås att prisregleringen denna gång skall omfatta en treårsperiod eller tiden den 1 juli 1971—den 30 juni 1974. Perioden sammanfaller med återstoden av nuvarande sockerregleringsperiod. Förslaget till prisreglering beräknas för treårsperioden successivt tillföra jordbruket en intäktsförstärkning av sammanlagt 637 milj. kr. Av denna intäktsförstärkning hänför sig omkring 551 milj. kr. till pris- och avgiftshöjningar och ca 86 milj. kr. till ökat ianspråktagande av införselavgiftsmedel, det sistnämnda i syfte att begränsa prishöjningarna för konsumenterna.

Tyngdpunkten i fråga om de föreslagna prisförbättringarna ligger på mjölkområdet. För att bryta den nedåtgående trenden i utvecklingen av mjölkproduktionen bör enligt propositionen avräkningspriset till jordbrukarna höjas kraftigt. Ändringarna i prisregleringen för mjölk och mejeriprodukter syftar sålunda till en höjning av priset till jordbrukaren på mjölk med 10 öre per kg. under regleringsåret 1971/72 och till en ytterligare höjning av priset med 3 resp. 2 öre under de båda därpå följande regleringsåren. Förslagen bör enligt departementschefen avsevärt förbättra lönsamheten inom mjölkproduktionen och dessutom ge producenterna en viss trygghet i planeringen.

Vid överläggningarna med jordbruksnämnden biträdades de framlagda förslagen av jordbrukets förhandlingsdelegation medan konsumentdelegationen för sin del önskade stanna vid en nivå för inkomstförstärkningen till jordbruket på totalt omkring 500 milj. kr.

Enligt utskottets uppfattning ligger de framlagda förslagen i allt väsentligt i linje med de principer för prissättningen och prisregleringens allmänna utformning som riksdagen fastställde år 1967. Utskottet har sålunda för sin del inte något att invända mot den i propositionen förordade nivån i fråga om den intäktsförstärkning som bör successivt tillföras jordbruket under kommande regleringsperiod. Inte heller har utskottet vid granskningen av de olika detaljerna i föreliggande förslag funnit anledning till erinran. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka att de i propositionen framlagda förslagen får utgöra grundval för prisregleringen under förut angivna treårsperiod. Följaktligen avstyrker utskottet motionen 1971: 1486, såvitt däri yrkats avslag på förordande proposition och hemställts om nytt förslag grundat på konsumentdelegationens beräkningar.

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet ej anser någon särskild åtgärd påkallad från riksdagens sida i anledning av yrkandet i motionen 1971: 1487 om viss avgiftsbeläggning av fodermjölkpulver. Ej heller finner utskottet av Föreningen Svenska margarintillverkare anförda synpunkter rörande fettvaruavgiftens storlek böra föranleda någon sådan åtgärd. Utskottet vill erinra om att avgift som avses i förordningen (1967: 340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område utgår med belopp som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd bestämmer. När det gäller förslagen rörande avgifterna för de olika varuområdena fordras sålunda inte beslut av riksdagen i det enskilda fallet även om en redovisning av förslagen är nödvändig för riksdagens bedömning av prisregleringsförslaget i dess helhet.

Vad utskottet i det föregående förordat innebär att nuvarande principer med mittpriser och prisgränser samt inom prisgränserna fasta införselavgifter för vissa viktiga varor skall gälla även i fortsättningen. De normalinförselavgifter resp. principer för beräkning av rörliga avgifter,

som nu gäller, överförs med vissa i propositionen angivna mindre undantag till den nya regleringsperioden. Räknat i kronor per person beräknas prisförslagen medföra ökade livsmedelsutgifter med totalt ca 82 kr., varav 54 kr. år 1971/72. Huvuddelen kommer på mjölk, 27 kr. för nyssnämnda regleringsår.

I motionen 1971:1486 framhålls att de fortgående höjningarna av livsmedelspriserna utgör en hård belastning särskilt för låginkomsttagarna och barnfamiljerna. Enligt motionärernas mening har de senaste årens utveckling stärkt skälen för en övergång till lågprislinje för jordbruksstödet. Motionärerna föreslår att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning härom.

I anledning av förevarande motionsyrkande vill utskottet erinra om att valet av metod, prislinje, för att finansiera kostnaderna för stödet till jordbruksnäringen, efter att ha prövats i 1960 års jordbruksutredning, ingående diskuterades i samband med att riksdagen år 1967 fastställde riktlinjerna för den fortsatta jordbrukspolitiken. I prop. 1967:95 stannade departementschefen för att högprissystemet tills vidare borde bibehållas. Det påpekades i sammanhanget att valet av prislinje i mycket hög grad berodde på utvecklingen av det europeiska ekonomiska samarbetet. Det konstaterades också att de flesta länder, däribland medlemmarna i EEC, tillämpade högprissystemet. Departementschefen betonade emellertid att en lågprislinje rent principiellt hade avsevärda fördelar framför en högprislinje, inte minst med hänsyn till att de lägre inkomsttagarna vid en lågprislinje får bära en mindre del av kostnaderna för jordbruksstödet. Departementschefen underströk därför angelägenheten av att frågan om möjligheterna att övergå till en lågprislinje efter en tid ånyo prövades. Högprislinjen borde liksom dittills kunna modifieras genom att bl. a. införselavgiftsmedel användes för att sänka prisnivån. Mot vad departementschefen anfört hade riksdagen inte något att erinra. Att såsom i vissa motioner föreslagits påyrka en ny utredning rörande övergång till lågprislinje fann riksdagen mot bakgrund av det anförda inte påkallat.

De synpunkter på frågan om valet av prislinje som anfördes av 1967 års riksdag äger enligt utskottets mening alltjämt giltighet. Liksom hittills bör tills vidare bibehållas ett högprissystem, som dock skall kunna modifieras i olika hänseenden i prissänkande syfte. Förslaget till prisreglering för den kommande treårsperioden är också, såsom framgår av det föregående, utformat enligt dessa riktlinjer. Någon särskild utredning om övergång till lågprislinje finner utskottet i enlighet med det anförda inte erforderlig. Yrkandet härom i motionen 1971:1486 avstyrks därför. I anledning av det i samma motion framförda yrkandet om undersökningar rörande distributionskostnaderna för livsmedel m. m. vill utskottet erinra om att lantbruksekonomiska samarbetsnämnden har möjlighet att ta initiativ till undersökningar som behövs för att få fram

en helhetsbild av utvecklingen inom lantbrukssektorn. Ej heller i nu förevarande avseende finner därför utskottet skäl föreslå någon särskild åtgärd från riksdagens sida på grund av motionen 1971: 1486.

Departementschefen anför att den med föreliggande förslag till prisreglering avsedda prisförbättringen på mjölk givetvis kommer att innebära en stimulans för mjölkproduktionen men att det emellertid kan finnas anledning att även pröva andra vägar att stimulera denna produktion. Enligt departementschefens mening bör i syfte att begränsa nedgången av mjölkproduktionen göras en översyn av rationaliseringsstödet för att möjliggöra att stöd övergångsvis skall kunna utgå även till jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter. Departementschefen avser därför att återkomma till Kungl. Maj:t med förslag till uppdrag åt lantbruksstyrelsen att utreda och lägga fram förslag till de ändringar i nuvarande föreskrifter för rationaliseringsstödet som kan behövas för detta ändamål. Utskottet finner i nuvarande läge välmotivcrat att olika vägar prövas i syfte att bryta den nedåtgående trenden i utvecklingen av mjölkproduktionen, och utskottet kan för sin del tillstyrka departementschefens förslag att i sammanhanget jämväl prövas möjligheterna att utvidga stödet för rationaliseringsändamål till att övergångsvis kunna omfatta även jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter. Det långsiktiga målet för rationaliseringsverksamheten bör självfallet alltså vara att skapa rationella jordbruksföretag, som har möjligheter att på sikt bedriva en effektiv och konkurrenskraftig produktion. Mot bakgrund härav finner utskottet inte anledning tillstyrka förslaget i motionen 1971: 1482, att lantbruksstyrelsens aviserade översyn av reglerna för rationaliseringsstödet bör inriktas på ett stöd av mera långsiktig karaktär. De i motionen 1971: 1481 framförda önskemålen beträffande utformningen av direktiven för nyssnämnda översyn påkallar enligt utskottets mening ingen särskild åtgärd från riksdagens sida. Syftet med motionen synes nämligen tillgodosett redan med Kungl. Maj:ts förslag.

I anledning av yrkandet i motionen 1971: 1485 om utredning angående ett system med betald semester för jordbrukare vill utskottet erinra om att riksdagen tidigare under denna session haft att behandla ett antal motioner med yrkanden om utredning rörande möjligheterna att tillskapa ett avbytersystem för att bereda jordbrukarna tillfälle till ordnad ledighet vid semester, sjukdom eller av andra skäl. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag (JoU 1971: 6) anhållit att Kungl. Maj:t överlämnar nämnda motioner till sambruksutredningen. I avvaktan på resultatet av sambruksutredningens överväganden synes nu föreliggande motionsyrkande inte böra föranleda någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

I prop. 1971: 74 angående stöd till jordbruket i norra Sverige, m. m. anmälde departementschefen att utredningen om stöd till sagda jord-

bruk föreslagit att ett belopp av 5 milj. kr. utöver nu utgående medel under en femårsperiod skulle ställas till förfogande för målinriktade forsknings- och utvecklingsprojekt rörande jordbruket i norra Sverige. Enligt utredningens mening borde det övervägas att ta i anspråk införselavgiftsmedel för ändamålet. Departementschefen avsåg att återkomma till frågan i samband med anmälan av frågan om reglering av priserna på jordbrukets produkter. Något förslag i frågan har emellertid inte framlagts i förevarande sammanhang. Som departementschefen anfört får utredningens förslag — i de delar som inte kan tillgodoses inom ramen för forskningsmedel som anvisas budgetåret 1971/72 — på sedvanligt sätt prövas i samband med övriga anslagsframställningar för budgetåret 1972/73.

Utskottet har mot bakgrund av nu redovisade förslag av utredningen om stöd till jordbruket i norra Sverige och de uttalanden som gjorts i anslutning därtill i propositionerna 1971: 74 och 116 prövat i motionen 1971: 69 gjorda yrkanden om att medel ställs till lantbrukshögskolans förfogande för en fortsatt kontinuerlig prövning vid Röbbäcksdalen av utländskt växtmaterial lämpat för norra Norrland och att möjligheterna för en gemensam sortprövning och sortmarknad för Nordkalotten snarast utreds.

Även utredningen om stöd till jordbruket i norra Sverige, m. m. ansåg att möjligheterna att öka samarbetet på jordbruksforskningens område mellan de nordiska länderna inom nordkalottområdet borde undersökas. Vad gäller verksamheten vid Röbbäcksdalen ansåg utredningen att, med den kontaktpunkt mellan forskningen och det norrländska jordbruket, som nämnda försöksanstalt utgör, förutsättningarna borde vara goda för att forskningens rön förs ut till näringen. Utredningen förutsatte att lantbrukshögskolan inte försvagar de resurser som disponeras för det norrländska jordbruket utan snarare förstärker dessa. I prop. 1971: 74 anförde departementschefen att han inte hade något att erinra mot bl. a. de principiella överväganden som utredningen lagt till grund för sina förslag. Även om, som förut nämnts, önskemålet om att få disponera vissa införselavgiftsmedel för berörda forskningsändamål tills vidare inte kunnat tillgodoses anser utskottet mot bakgrund av de uttalanden som departementschefen gjort i anslutning till utredningens nu ifrågavarande förslag att det finns skäl att anta att syftet med motionen 1971: 69 kommer att tillgodoses utan särskild åtgärd från riksdagens sida. Som framgår av skrivelse från Sveriges utsädesförening i sammanhanget har nyligen under medverkan av företrädare för växtförädling, växtodling och utsädeshandel uppgjorts ett handlingsprogram för utsädesförsörjningen i de fyra nordligaste länen. Utsädesföreningen är också beredd att stödja ett utvidgat samarbete inom Nordkalotten rörande såväl växtförädling som sortprövning.

Utskottet vill i förevarande sammanhang avslutningsvis beröra en fråga som aktualiserats till följd av förväntade ändringar i fråga om prissättningen på kött den 1 juli 1971. Enligt nu föreliggande proposition skall införselavgiften för kött vid nämnda tidpunkt höjas med 30 öre per kg. För norra delarna av landet tillkommer samtidigt det särskilda pristillägg på kött som nyligen beslutats av riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i prop. 1971: 74 (JoU 1971: 33). Enligt vad utskottet erfarit har Slakteriförbundet i skrivelse till statens jordbruksnämnd påtalat att prishöjningen på kött — om den genomförs vid ett enda tillfälle — kan förväntas medföra en kraftig snedvridning av slakteriernas tillförsel av slaktdjur. Under juni månad beräknas slakten sålunda bli mycket obetydlig, medan en kraftig slaktanhopning befaras under juli månad. Ur personalsynpunkt kan det då bli mycket svårt för slakterierna att klara av situationen, då sistnämnda månad normalt är lågproduktionstid och semestertid för personalen. Med anledning härav har Slakteriförbundet hemställt om åtgärder i syfte att åstadkomma ett successivt ikraftträdande av bestämmelserna rörande prisstödet för kött av nötkreatur till producenterna i norra Sverige. Enligt förbundet borde stödet lämpligen delas upp i två lika delar, så att halvt pristillägg skulle börja utgå den 1 juni 1971 och helt tillägg den 1 augusti 1971.

Utskottet är för sin del införstått med att det kan uppstå betydande svårigheter för många slakterier att klara den arbetsanhopning som kan väntas bli följden av att de nya bestämmelserna beträffande prissättningen på bl. a. nötkött träder i kraft. Från denna synpunkt vore det givetvis av värde om prishöjningen kunde genomföras etappvis och på ett sådant sätt att en mera jämn tillförsel av djur till slakterierna kunde komma till stånd. Enligt utskottets mening bör dock denna fråga kunna lösas genom att jordbruksnämnden träffar överenskommelse med bl. a. Slakteriförbundet om vissa avvikelser i fråga om ikraftträdandet av bestämmelserna rörande pristillägg för nötkött till jordbruket i norra Sverige, så att övergången till det nya systemet blir så smidig som möjligt. Kungl. Maj:t bör kunna lämna jordbruksnämnden erforderligt bemyndigande härtill.

Under åberopande av det anförda och med förmälan, att propositionen 1971: 116, såvitt den ej berörts i det föregående, inte föranlett någon erinran från utskottets sida, hemställer utskottet

att riksdagen

dels

1. avslår motionen 1971: 1486, såvitt däri yrkats avslag på propositionen,

dels antager till propositionen fogade förslag till

2. lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.,

3. lag om ändring i förordningen (1967: 340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område,
4. förordning om ändring i tulltaxan (1968: 25),
dels
5. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971: 1487 godkänner de i det föregående förordade grunderna för reglering av priser m. m. på vissa jordbruksprodukter för tiden den 1 juli 1971—den 30 juni 1974,
6. medger att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, statens jordbruksnämnd får vidta de åtgärder som behövs för att genomföra prisregleringen under regleringsåret 1971/72,
7. godkänner vad i det föregående föreslagits om användningen av införselavgiftsmedel, som inflyter under regleringsåret 1971/72, och av andra i samband med jordbruksregleringen inflytande avgiftsmedel,
8. godkänner de förslag som lagts fram i det föregående rörande användningen av införselavgiftsmedel, som inflyter eller har inflytit under regleringsåret 1970/71 eller tidigare regleringsår och av andra i samband med jordbruksregleringen under samma regleringsår inflyttna eller inflytande avgiftsmedel,
9. medger att återbetalningstiden för den rörliga kredit om högst 50 milj. kr. som i riksgäldskontoret står till förfogande för Svensk kötthandel, ekonomisk förening, får förlängas till den 1 juli 1978,
10. godkänner vad som förordats angående ersättningen till jordbruket för dess förluster till följd av prisstoppet,
11. meddelar regleringsföreningen Stärkelse- och bränneriintressenter tillstånd att överta betalningsansvaret för ett lån på ca 2,3 milj. kr.,
12. till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1971/72 under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 103 000 000 kr.,
13. anser motionen 1971: 1481 besvarad med vad utskottet i det föregående anfört,
14. lämnar motionen 1971: 1482 utan åtgärd,
15. lämnar motionen 1971: 1485 utan åtgärd,
16. lämnar motionen 1971: 1486, såvitt den ej behandlats i det föregående, utan åtgärd,
17. anser motionen 1971: 69 besvarad med vad utskottet anfört,
18. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört

beträffande ikraftträdandet av vissa bestämmelser angående pristillägg på kött till jordbruket i norra Sverige.

Stockholm den 25 maj 1971

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s)*, Persson i Skänninge (s), Antby (fp), Johanson i Västervik (s), Hedin (m), Magnusson i Grebbestad (s), Augustsson (s), Krönmark (m)*, fru Lindberg (s), herrar Larsson i Borrby (c)*, Takman (vpk), Johansson i Holmgården (c), Berndtsson i Bokenäs (fp) och fru Theorin (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr Takman (vpk) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 7 med "I föreliggande" och slutar på s. 10 med "Kungl. Maj:ts förslag" bort ha följande lydelse:

"I föreliggande — — — (lika med utskottet) — — — sammanlagt 637 milj. kr. Tyngdpunkten i fråga om de föreslagna prishöjningarna ligger på mjölkområdet. Enligt propositionen bör sålunda avräkningspriset till jordbrukarna höjas kraftigt. Ändringarna i prisregleringen för mjölk och mejeriprodukter syftar sålunda till en höjning av priset till jordbrukaren på mjölk med 10 öre per kg under regleringsåret 1971/72 och till en ytterligare höjning av priset med 3 resp. 2 öre under de båda därpå följande regleringsåren. Förslagen är enligt departementschefen avsedda att förbättra lönsamheten och skall dessutom ge producenterna en viss trygghet i planeringen.

Vid överläggningarna med jordbruksnämnden biträdades de framlagda förslagen av jordbrukets förhandlingsdelegation men ej av konsumentdelegationen. Sistnämnda delegation har för sin del varit beredd att acceptera en flerårsuppgörelse, innefattande en betydande förbättring av mjölkpriset. Den nivå, på vilken förslaget nu ligger, beräknas direkt medföra en ökning av jordbrukarfamiljens inkomst på inmot 20 procent för treårsperioden. Härtill kommer emellertid att inflationsregeln ger jordbrukarna, förutom täckning för ökade driftskostnader, kompensation för höjda levnadskostnader. Dessutom skall beaktas vinsten av

den fortgående rationaliseringen inom jordbruket, som för 1960-talet beräknas till omkring 6 procent per år. Vid en allmän prisuppgång av 4 procent om året kan den samlade ökningen av jordbrukarnas inkomster under treårsperioden komma att bli 45—50 procent.

Konsumentdelegationen hade för sin del önskat stanna vid en nivå för inkomstförstärkningen till jordbruket på totalt omkring 500 milj. kronor, vartill skulle komma ett inflationssskydd.

Utskottet vill erinra om att konsumentpriserna på livsmedel ökade starkt under 1969 och 1970. Från december 1968 till december 1969 uppgick ökningen enligt långtidsindex till 5,4 procent. Under 1970 var ökningen ännu starkare och beräknades i konsumentprisindex till 7,2 procent från december 1969 till december 1970. Under de gångna månaderna av 1971 har livsmedelspriserna för konsumenterna ökat ungefär lika mycket som under hela 1969 eller med 5,3 procent fram t. o. m. mars månad genom höjningen av mervärdeskatten vid årsskiftet. Dessa fortgående höjningar av livsmedelspriserna utgör en hård belastning särskilt för låginkomsttagarna och barnfamiljerna. I propositionen föreslås att riksdagen skall godkänna ytterligare stora prishöjningar på livsmedel. Räknat i kronor per person beräknas prislestagen medföra ökade livsmedelsutgifter med totalt ca 82 kr., varav 54 kr. år 1971/72. Huvuddelen av ökningen kommer på mjölk, 27 kr. år 1971/72. Med hänsyn till att barnfamiljernas förbrukning av just mjölk ligger väsentligt över genomsnittet torde merkostnaderna för dessa familjer bli väsentligt större än vad som framkommer om man utgår från de anförda siffrorna. Utan att till alla delar instämma i konsumentdelegationens motiveringar anser utskottet att dessa förslag borde legat till grund för propositionen i stället för jordbruksnämndens förslag. Med hänsyn härtill anser utskottet att nytt förslag till prisreglering i enlighet härmed bör utarbetas och föreläggas höstriksdagen för beslut. Däremot har utskottet inte något att erinra mot förslaget till medelsanvisning under prisregleringsanslaget. Propositionen bör emellertid i övrigt såsom föreslagits i motionen 1971: 1486 avslås. I avvaktan på nytt förslag i ämnet bör hittillsvarande bestämmelser i tillämpliga delar gälla t. v.

Utskottet finner mot bakgrund av vad nu anförts inte anledning att gå in närmare på detaljerna i förevarande proposition eller i den i anslutning därtill väckta motionen 1971: 1487.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att valet av metod, prislinje, för att finansiera kostnaderna för stödet till jordbruksnäringen, efter att ha prövats av 1960 års jordbruksutredning, ingående diskuterades i samband med att riksdagen år 1967 fastställde riktlinjerna för den fortsatta jordbrukspolitiken. I prop. 1967: 95 stannade departementschefen för att högrprissystemet tills vidare borde bibehållas. Det påpekades i sammanhanget att valet av prislinje i mycket hög grad berodde på utvecklingen av det s. k. europeiska ekonomiska samarbetet. Det konsta-

terades också att de flesta kapitalistiska länder, däribland medlemmarna i EEC, tillämpade högprissystemet. Departementschefen betonade emellertid att en lågprislinje rent principiellt hade avsevärda fördelar framför en högprislinje, inte minst med hänsyn till att de lägre inkomsttagarna vid en lågprislinje får bära en mindre del av kostnaderna för jordbruksstödet. Departementschefen underströk därför angelägenheten av att frågan om möjligheterna att övergå till en lågprislinje efter en tid ånyo prövades. Högprislinjen borde liksom dittills kunna modifieras genom att bl. a. införselavgiftsmedel användes för att sänka prisnivån. Mot vad departementschefen anfört hade riksdagen inte något att erinra. I motionen 1971: 1486 framhålls att prisutvecklingen i fråga om livsmedel under de senaste åren ytterligare förstärkt skälen för en övergång till lågprislinje för jordbruksstödet. Enligt motionärernas mening bör riksdagen begära en utredning om detta. Utskottet kan för sin del ansluta sig till detta förslag och tillstyrker därför motionsyrkandet. Likaså finner utskottet sig böra biträda det i samma motion framförda förslaget om vissa undersökningar beträffande distributionskostnaderna för livsmedel. Utskottet anser det i likhet med motionärerna angeläget att utredningar avseende prisutvecklingen och bakomliggande orsaker till pris- och marginalförändringar på livsmedelsprodukter fortsätts och utvidgas så att de kan läggas till grund för förslag om åtgärder för att nedbringa den prisförändring av livsmedlen som sker på vägen från jordbrukaren till konsumenten.

Departementschefen har i förevarande sammanhang framfört tanken på att, i syfte att begränsa nedgången av mjölkproduktionen, en översyn bör göras av rationaliseringsstödet för att möjliggöra att stöd övergångsvis skall kunna utgå även till jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter. Departementschefen avser därför att återkomma till Kungl. Maj:t med förslag till uppdrag åt lantbruksstyrelsen att utreda och lägga fram förslag till de ändringar i nuvarande föreskrifter för rationaliseringsstödet som kan behövas för detta ändamål. Utskottet finner i nuvarande läge välmotiverat att olika vägar prövas i syfte att bryta den nedåtgående trenden i utvecklingen av mjölkproduktionen och utskottet kan för sin del tillstyrka departementschefens förslag att i sammanhanget jämväl prövas möjligheterna att utvidga stödet för rationaliseringsändamål till att övergångsvis kunna omfatta även jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter. Det långsiktiga målet för rationaliseringsverksamheten bör självfallet alltså vara att skapa rationella jordbruksföretag, som har möjligheter att på sikt bedriva en effektiv och konkurrenskraftig produktion. Mot bakgrund härav finner utskottet inte anledning tillstyrka förslaget i motionen 1971: 1482, att lantbruksstyrelsens aviserade översyn av reglerna för rationaliseringsstödet bör inriktas på ett stöd av mera långsiktig karaktär. De i motionen 1971: 1481 framförda önskemålen beträffande utformningen av direktiven för nyssnämnda översyn på-

kallar enligt utskottets mening ingen särskild åtgärd från riksdagens sida. Syftet med motionen synes nämligen tillgodosett redan med Kungl. Maj:ts förslag.”

dels det stycke av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med ”Utskottet vill” och slutar med ”augusti 1971” bort ha följande lydelse.

”Utskottet vill — — — (lika med utskottet) — — — juli 1971. För de norra delarna av landet tillkommer då det särskilda pristillägg på kött som nyligen beslutats av riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i prop. 1971: 74 (JoU 1971: 33). Enligt vad — — — (lika med utskottet) — — — augusti 1971.”

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

- ”1. i anledning av motionen 1971: 1486, såvitt avser grunderna för reglering av priserna m. m. på vissa jordbruksprodukter för tiden den 1 juli 1971—den 30 juni 1974, m. m., avslår Kungl. Maj:ts proposition 1971: 116,
2. med bifall till motionen 1971: 1486, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag rörande övergång till lågprislinje för jordbruksprodukter,
3. med bifall till motionen 1971: 1486, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande behovet av undersökningar rörande distributionskostnaderna för livsmedel, m. m.,
4. med bifall till motionen 1971: 1486, såvitt den ej behandlats i det föregående, och i anledning av motionen 1971: 1487 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t förelägger höstriksdagen nytt förslag till reglering av priserna på jordbruksprodukter, grundat på konsumentdelegationens beräkningar,
- 5.—8. = 12.—15. i utskottets hemställan,
- 9.—10. = 17.—18. i utskottets hemställan.”

Särskilt yttrande

angående *rationaliseringsstöd till jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter* av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m), Krönmark (m), Larsson i Borrby (c), Johansson i Holmgården (c) och Berndtsson i Bokenäs (fp) som anför:

”Departementschefens förslag att lantbruksstyrelsen ges uppdrag att utreda och framlägga förslag till rationaliseringsstöd även till jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter är enligt vår mening att hälsa med tillfredsställelse. Vi vill i förevarande sammanhang framhålla angelägenheten av att det fortsatta arbetet med jordbrukets rationalisering inriktas på att av mindre och medelstora enheter successivt åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk. Möjligheter bör även finnas

att i vissa fall lämna rationaliseringsstöd till enheter som inte bedöms kunna utvecklas till helt fullständiga företag. Likaså bör man överväga att lämna rationaliseringsstöd till enheter där det kombinerade jord- och skogsbruket ger tillfredsställande lönsamhet. Det kan exempelvis vara motiverat att av arbetsmarknadsskäl stödja vissa temporära förbättringar av produktionsbetingelserna. Sådant stöd bör också kunna anpassas till de speciella förhållanden som råder i olika regioner. Mot bakgrund av det anförda förutsätter vi att det i propositionen använda uttrycket "övergångsvis" i anslutning till det föreslagna rationaliseringsstödet kommer att ges en förhållandevis vid tolkning."